

Кристиан Буш

УСПЕШНАТА
СЛУЧАЙНОСТ

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или разпространявана под какъвто и да е начин (в това число и електронен) без предварителното съгласие на издателство Замония.

Преводът е направен по обновеното издание.

First published as The Serendipity Mindset 2020

Published with new material as Connect The Dots 2022

Copyright © 2020, 2022 by Christian Busch

© Издателство Замония, 2025

© Светослав К. Коев, превод

www.zamonia.net

ISBN: 978-619-92576-5-4

Кристиан Буш, PhD

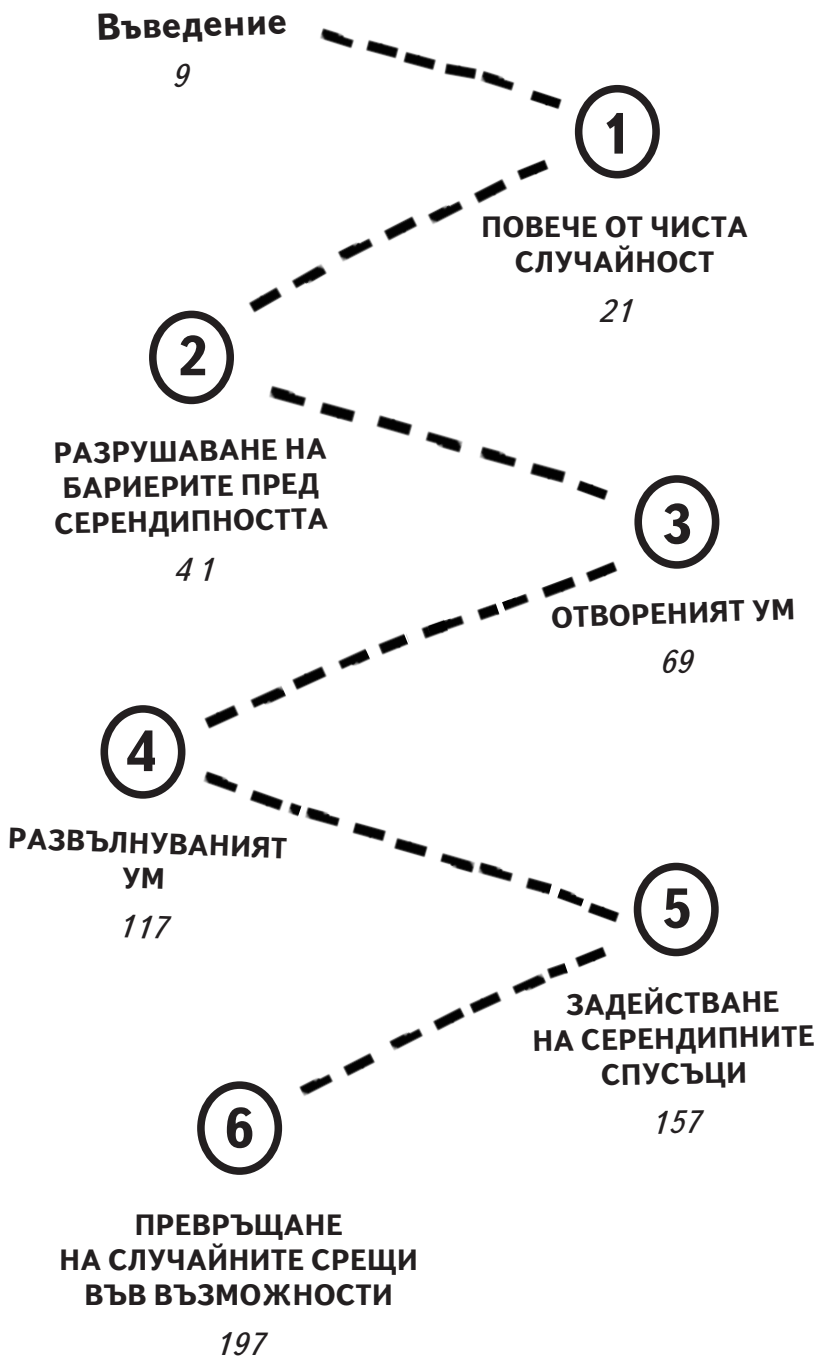

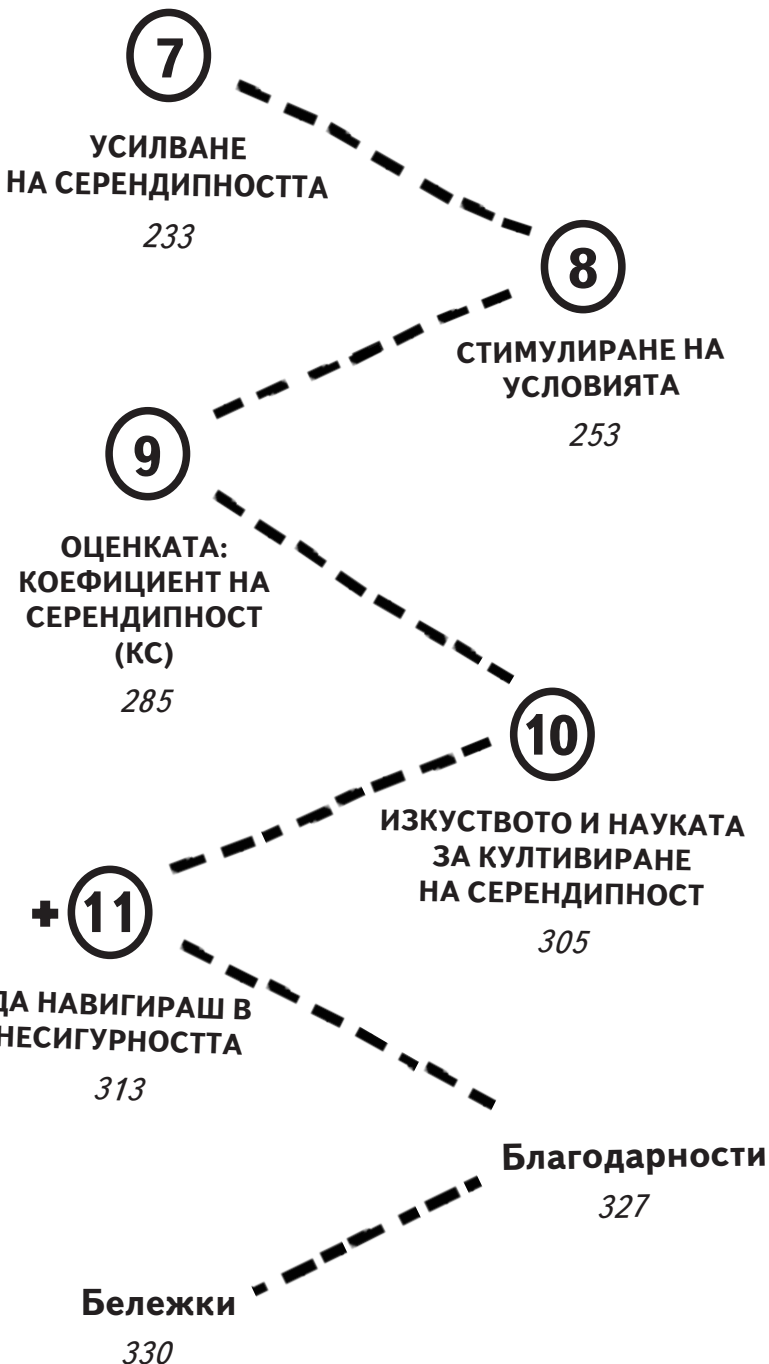
УСПЕШНАТА СЛУЧАЙНОСТ

*науката и изкуството
за създаване на добър късмет*

ИЗДАВА ЗАМОНΙΑ.
СОФИЯ, 2025 г.

„Винаги са ме учудвали хората, които са успели... и си мислят, че е защото са толкова умни. И винаги си казвам — да, аз работих здраво и имам известен талант, но в света има толкова много други, които работят и имат талант... А съществува и онзи елемент на случайността... на неочакваното и човек се пита дали ще успее да разпръсне звездния прах и сред другите.“

Барак Обама, 44-ият президент на САЩ

Въведение

Всички обичаме да се чувстваме господари на съдбата си: да контролираме бъдещето си, да знаем как ще постигнем целите и амбициите си. Накратко: всички обичаме да имаме планове.

Това на пръв поглед вродено човешко желание да планираме бъдещето рефлектира в почти всеки аспект на съвременния живот. Организации, правителства и самите ние самостоятелно структурираме дейностите си около плановете, стратегиите и целите, които сме си поставили. Изграждаме рутинни практики, правила и процеси – от настройване на алармата до организиране на национални избори – за да гарантираме, че плановете ни ще се реализират!

Но наистина ли контролираме своя живот? Въпреки цялото ни планиране, моделиране и изработване на стратегии изглежда има намесен още един важен фактор в нещата: неочакваното. Непредвидените събития, случайните срещи и прилично странните съвпадения всъщност не са просто някакви малки отклонения или песъчинки в иначе добре смазания ни живот. Случайността нерядко е критичният фактор, силата, която определя най-големите промени в живота и бъдещето ни.

Може би самите вие сте се запознали със своите съпруг, съпруга или партньор в живота „случайно“? Попаднали сте на новата си работа или на новото си жилище съвсем „неочаквано“? Срещнали сте своя съдружник или инвеститор „изне-

виделица“ или пък „неусетно“ сте посегнали към списание, за да откриете в него точно това, което ви е нужно, и да решите даден проблем! Как такива моменти, били те малки или големи, са променили посоката на живота ви? Как би *протекъл* той, ако всичко беше вървяло по план?

Към каквото и да се стремим в живота си, ние сме податливи на случайността. Дори и в света на науката силата на неочакваното (почти) винаги влиза в действие. Според анализите от 30 до 50 процента от големите научни пробиви са резултат от произшествия или случайности: някакво химическо вещество се разлива в друго, клетки се смесват в замърсени лабораторни стъкла и т.н...¹

Но тогава наистина ли повечето успехи се свеждат до „люд късмет“ – до успех или провал, дължащи се просто на случайността, не на нашите действия? Не. Интуитивно усещаме, че и това не е вярно. Дори да признаем, че най-големите повратни моменти и възможности за промяна в живота ни са били плод на случайности, някои хора изглежда просто имат повече късмет и жънат повече успехи и радост от други.

Това не е някакъв съвременен феномен всъщност: американският президент Томас Джеферсън е бил убеден, че колкото повече работи, толкова повече късмет има, а римският философ и сенатор Сенека е смятал, че късметът е въпрос на подготовка и среща на възможности. Убежденията им отразяват идеята, че случайността е реална сила, но в живота има нещо повече от сляп късмет. Дори банални фрази от типа на „Всеки кове собственото си щастие“ или „Тя е човек, който знае как да успява“ изразяват представата, че успехът в живота зависи от взаимодействието, от *синтеза* на чиста случайност и човешки усилия.

Каква всъщност е работата? Наистина ли някои хора са по-добри в това да създават подходящи условия, за да им се случват повече положителни съвпадения, отколкото други? Те

по-умели ли са в разпознаването, използването и превръщането на тези моменти в положителни резултати? Възможно ли е обучението и подходът към работата и живота да ни екипират с умения да управляваме неочакваното и да създаваме свой индивидуален „умен“ късмет?

Тази книга е за взаимодействието между случайността, човешките действия и въображението. Това е книга за серендипността (*serendipity*). Серендипността може най-добре да се дефинира като неочаквано щастие, произлязло от непланирани действия, когато решенията и действията водят до положителен резултат. Серендипността е една **невидима сила в света**, която може да бъде намерена във всичко около нас – от най-малките житейски събития до пробивите, които променят радикално живота, а понякога и света. Тя е случайността като *фактор* за успеха.

Не са много хората (с голяма част от тях ще срещнете в тази книга), разчели този код и развили мислене, необходимо да се превърне една неочаквана ситуация в триумф. Когато разберем, че серендипността не е просто случайност, която се изправя *пред* нас, а процес на познание и *свързване на точките*, ще започнем да виждаме мостове там, където другите виждат гробници.²

Щом това се случи, неочакваното от заплаха се превръща в постоянен извор на радост, на изумление, на смисъл – и на непрестанен успех. В един свят, който работи на принципа „бий се или бягай“, в който несигурността, популизмът и насаждането на страх са взели връх, обичайните нагласи и модели просто не работят. Разработването на фактора за успех от случайността и формирането на свързаните с него условия се превръщат в движеща сила за нас, за децата ни и за организациите ни.

Представете си свят, движен от любопитство, от нови възможности и чувство за свързаност между хората, а не

от страх, от оскъдица и от завист. Свят, в който огромните предизвикателства като климатичните промени и социалното неравенство се решават със смели решения. В една толкова бързо променяща се среда много от възникващите проблеми са толкова сложни, че бъдещето в голяма степен се определя от неочакваното. Ето защо развиването на серендипното мислене е еволюционно необходимо и в същото време е *възможност* да развием едно по-дълбоко въодушевление от живота.

Серендипността е нашумяла тема, в милиони сайтове се говори за нея. Много от най-успешните хора в света я смятат за разковничето на своя успех.³ Учудващо малко знаем обаче какви конкретни и научно обосновани методи бихме могли да използваме, за да създадем условия за серендипност в живота си. Малко знаем и как те се отразяват в различните области на живота.

„Успешната случайност“ запълва тази празнина. Въз основа на научни изследвания, разясняващи как серендипността може да се разгърне, с помощта на забавни истории и вдъхновяващи примери от цялото земно кълбо как да насърчим изначалната серендипност в себе си и в хората, тази книга предлага форма и упражнения, които ще ви помогнат да направите неочакваното щастие по-възможно. Подобно активно отношение към серендипността – или ако щете, към „активното щастие“ – е различно от обикновения, слепия късмет, който ни сполетява без наши усилия (например да се родим в добро семейство). Ако искате да оформите своето бъдеще и бъдещето на хората около вас, дори това бъдеще да е непредсказуемо, значи тази книга е точно за вас. Тя предлага цялостен поглед за начина, по който щастливите (и нещастните) съвпадения могат да бъдат улеснявани, насърчавани и използвани, но никога не могат да бъдат имитирани. Това е първата научно обоснована методология за развиване на серендипното мислене и условията, свързани с него.

Серендипността освен жизнена философия, към която, за да осмислят живота си, се придържат мнозина от най-успешните и най-щастливите хора на планетата, е начин на мислене и умение, който всеки от нас би могъл да развие.

Освен от разговори с хора, които наричам „активисти на случайността“, книгата е резултат от десетилетните ми изследвания като учен, консултант по мениджмънт, университетски преподавател, ко-директор към Института за иновации на Лондонското училище по икономика (LSE) и към Програмата за глобална икономика на Нюйоркския университет (NYU). Тя е плодът и от петнайсетгодишния ми опит в култивиране на серендипността в моя собствен живот. Продължих да развивам интереса си в тази посока и като съосновател на *Sandbox*, мрежа от вдъхновяващи млади хора, която работи активно в над двайсет държави, и на *Leaders on Purpose* („Лидери с цел“) – организация, която обединява лидери и политици по целия свят. Работата ми на консултант към внушителен брой организации (от една от най-големите компании в Китай до редица малки благотворителни фондации по света) ме срещна с много хора и имах възможността да изживея серендипността в какви ли не ситуации и среди. Животът в най-разнообразните му контексти – от Хайделберг и Москва до Мексико сити – ми даде дълбоко разбиране за различните моменти, дискутирани в тази книга.

„Успешната случайност“ използва и изследванията ми с колеги от NYU, LSE, университета в Харвард, бизнес училището в Стратмор и Световната банка, както и от най-новите проучвания в областта на икономиката, невронауките, психологията, изкуството, физиката и химията. Книгата е изградена върху стотици научни публикации и над двеста интервюта и разговори с хора от всички краища на планетата. Тя съдържа вдъхновяващи истории и познания от първа ръка на хора от всякакви области на живота – от бивши наркозависими,

станали учители в бедняшкия „Кейп Флатс“ на Кейптаун, до десетки СЕО-та (главни изпълнителни директори).⁴ И макар всяка от тези истории, в които неочакваното е влязло в играта, да е много различна, моделът в тях, както ще видите, е много сходен.

Сблъсъкът със съдбата

Днес мога да обсъждам серендипността от различни гледища, но моето лично пътуване всъщност започна с инцидент, в който младежката гордост срещна лошия късмет. Осемнайсетгодишен се натресох с колата си с висока скорост в няколко паркирани автомобила. За щастие, не умрях, но в катастрофата возилото, както и тези, в които се блъснах, сериозно пострадаха. Никога не съм вярвал на разказите на хора, разминали се на косъм от смъртта. Но този път, за част от секундата преди сблъсъка, когато машината излезе от контрол, моят живот реално преплува съзнанието ми. Почувствах се напълно безпомощен и бях убеден, че умирам.

През следващите дни си задавах доста въпроси. Мислех си, ако бях заминал за оня свят, кой щеше да дойде на погребението ми? Дали на някого щеше да му пука изобщо? Питам се, дали животът ми си е заслужавал? И осъзнах, че съм пренебрегвал най-важните неща в него – да обръщам внимание на хората, с които ме свързва дълбока и дълготрайна връзка, или да се гордея, че съм постигнал нещо важно и смислено. Това, че се измъкнах от смъртта, ме накара да разсъждавам какво би означавала тя за пропуснатите възможности. Мислих за хората, които нямаше да срещна в бъдеще, за идеите и мечтите, които нямаше да преследвам, за случайните срещи и събития, които щях да пропусна. И така започна моето търсене какво всъщност представлява животът.

Израснах в Хайделберг, романтичен, но и малко заспал град за един тийнейджър, който иска да опознае живота. Откакто се помня, винаги съм имал чувството, че не си пасваме. Тъй като семейството ми често се местеше, в детската градина и в училище винаги бях аутсайдер. Мястото ми за бягство беше едно кафене, в което започнах да работя на шестнайсет години. Като келнер научих много за човешкото поведение и груповата динамика. Опознах света на услугите и какво означава да работиш от осем сутринта до девет вечерта без прекъсване. Шефът ми беше предприемач комбинатор в буквалния смисъл на думата, на когото скоро станах помощник във всичките му начинания – от продажба на внесени тениски до доставка на сладкиши до адрес (след като издържах изпита за шофьор). По онова време започнах и допълнителна работа към някаква фирма за проучване на пазара, за която анкетирах хората по главната улица на Хайделберг какъв салам купуват най-често и защо.

През тийнейджърските си години имах много енергия, но никога не знаех за какво точно да я използвам. За да я насоча нанякъде, преминавах всякакви граници и изпадах в крайности: участвах в група на леви активисти (по време на фазата ми на реге-фен), а инвестирах средствата си в акции. След дълго колебание в крайна сметка родителите ми дадоха съгласието си на банката, че мога да оперирам като непълнолетен. Трагичният резултат: прекарвах повече време в покупки и продажби на акции, отколкото в класната стая.

Естествено, това не доведе до повишаване на оценките ми. Бях невъзможен ученик, наложи се да повтарям една година и дори ми бе „дадена възможност да сменя училището“. С други думи, изключиха ме. За щастие, новото училище се оказа по-ларж.

Когато навърших осемнайсет, получих първата си кола. Не се побирах в себе си от въодушевление. И разбира се, пре-

несох хедонистичната си нагласа към всичко в начина си на каране. Може би и до днес държа неофициалния рекорд за най-много наказателни фишове, издадени за една седмица.

Имах чувството, че съм стиснал здраво живота и съдбата си в ръце. И после, един ден, нещата излязоха от контрол. Автомобилната катастрофа разклати доверието в мен самия и в усещането, че владее живота си.

Трима приятели бяхме излезли да вземем малко храна. Пътувахме с две коли. Аз реших да изпреваря другата. Помня добре как се хилех на приятеля си, докато го изпреварвам, а той възбудено ми сочеше с ръка нещо, което се оказа пътното островче в средата на улицата, което, естествено, не бях видял. Последва сблъсък: за да не се ударя в него, рязко завъртях волана. Колата се завъртя няколко пъти и връхлетя върху редицата паркирани автомобили.

Двойните стени на волвото ми ми спасиха живота. Колата от страната на пасажера беше напълно унищожена. По-късно научих, че при удар от друг ъгъл съм щял да загина. Третият, който се качи при другия шофьор, първоначално щеше да се вози с мен, но се сети, че си е забравил якето в другата кола и буквално в последната секунда се отказа. Ако беше останал в моята кола, по всяка вероятност щеше да е загинал.

Помня как излязох от съсипания автомобил изумен, че още мога да вървя. Още в шок разменихме няколко думи в опит да си обясним какво се бе случило. Какво щяхме да кажем на полицаите? На родителите ми?

Докато чакахме полицията да дойде, замаян и без сили седнах отново в машината. Униформеният, който пристигна на произшествието и огледа щетите, се учуди, че съм жив и здрав и освен леката травма от камшичния удар нямам други наранявания.

През онази нощ се шлях из града в някакво странно горчиво-сладостно състояние и не исках да се прибирам вкъщи. Бях оцелял, но се измъчвах: ако бях умрял, щях ли да превър-

на живота на родителите ми в ад? Ако приятелят ми се беше качил при мен, сега щеше ли да ми тежи на съвестта? Как, за бога, може да се случи това? Как, по дяволите, позволих да се случи?

Впоследствие инцидентът ми помогна да преосмисля живота си и ми даде нова посока. Кандидатствах в четирийсет университета (с оглед на слабия ми успех от училище ме приеха само в четири). Започнах да влагам енергията си в следването, в социалните връзки и в работата си. Взех да участвам в проекти, които целяха да направят живота на хората по-смислен.

Самите проекти често бяха резултат от случайности. Колкото по-активен ставах, толкова повече разпознавах модела в моя живот, в живота на другите, а по-късно и в изследванията си.

През 2009 г. започнах PhD специализацията си в Лондонското училище по икономика. Фокусът на изследванията ми бе как хората и организациите могат да увеличат социалното си въздействие. За моя радост (и изненада!), идеята за случайността като фактор за успеха непрестанно изплуваше. Мнозина от най-успешните и най-щастливите хора, които анкетирах за изследването си, изглежда интуитивно бяха култивирали енергийно поле – „полето на серендипността“ – което им позволяваше да извличат повече положителни резултати в живота си, отколкото другите, започнали при същите условия.

Днес нищо не ме прави по-щастлив от това да видя как прехвърква искра, когато две идеи се срещнат и на двама души неочаквано им „просветне“. Открих, че това е чудесен начин да помагаш на хората да реализират истинския си потенциал и да разузнаят какво е възможно в един свят, в който има толкова различни пътища, които можем да следваме. Именно в това се състои култивирането на серендипността – да подкрепиш хората в техния път да разкрият потенциала си максимално.

Тази книга е за да осъзнаем, че можем да се отворим към